

ALEXIS KIVEN AIKOJA

Seitsemän veljeksien 100-vuotisjuhla Kansallisteatterissa oli vaikuttava ja mieleen jäävä tilaisuus. Järjestäjät, Seitsemän veljeksien juhluvuoden puheenjohtajanaan apulaisprofessori Vilho Suomi, ansaitsevat lämpimät kiitokset vaivannäöstään, jonka määrää suuren yleisön tietkin oli mahdotonta arvata. Ohjelmanumero seurasi toistaan hyvässä järjestyksessä, mutta hyvästä järjestyksestä huolimatta tunnelma oli lämmin, sanoisinpa, että kotoisa. Kiven huumori lämmitti. Paljon hyvän joukosta mainitsen vain oopperalaulaja Veikko Tyrväisen monologit, Eskon ja Juhanin kuuluisat yksinpuhelut, joista Tauno Marttisen säveltämä Juhanin puhelu Seitsemästä veljeksestä oli kantaesitys. Kaikkein makeimmin me kuitenkin nauroimme Eskolle Eemil Kaupun oopperasta Nummisuutarit. Siellä Tyrväisellä on sellainen naamakin, että...

Kiven päiväksi ilmestyneessä Suomen Kuvalehdessä kertoo Helsingin yliopiston ylikirjastonhoitaja, professori Jorma Vallinkoski mielenkiintoisesta Kivi-lyödyöstä. Hän on nimittäin löytänyt senaatin tiliarkistosta Alexis Stenvallin allekirjoittaman velkakirjan, jolla opiskelija J. F. Brummer heinäkuussa 1865 nosti runoilija Kivelle myönnetyn valtionpalkinnon näytelmästä Nummisuutarit. Kysymyksessä oli kilpailu parhaasta alkuperäisestä kaunokirjallisesta teoksesta 1863–1864, palkintona 2.500 mk. Kilpailun voitti, kuten tunnettu, Kivi, vaikka kanssakilpailijoina olivat Aug. Ahlqvist-Oksanen, Karl Collan, K. A. Gottlund, J. L. Runeberg ja J. J. Wecksell. Ruotsinkielisen kirjeen Stenvall on itse kirjoittanut ja päivännyt heinäkuun 8. Helsingissä ja Alexin hän kirjoittaa x:llä. Sinetti alle, niin että kyllä päti.

Luin äskettäin Kaltiosta, että kun Oulu 1850 oli saanut ensimmäisen teatteritalonsa ja -salinsa, tiirehtööri Carl Wilhelm Westerlundin rakennuttaman »Westerlundin salongin» (nykyisen Kaupungintalon paikalla ojan suuntaisena korttelin ojan puoleisella tontilla), näyteltiin tässä uljaassa kuudettasadannen hengen salissa jo 1862 (ainakin) myös suomen kielellä. Ravintoloitsija Westerlund, entinen teatteritiirehtööri, tuki lämpimästi kaikenkielisiä teatteriesityksiä. Mainitsemamani vuonna esitettiin salongissa oululaisin voimin suomen kielellä August Ahlqvist-Oksasen mukaelma nimeltä Riita-asia. Näytös annettiin hallasta kärsimään joutuneiden hyväksi. Näyttelijät olivat amatöörejä. Tuolloin oli luultavasti jo mukana myös oululainen Arhur Lundahl (1844–1879), kaupunginviskaali Abraham Lundahlin poika, sittemmin Bergbomin teatterin näyttelijä, ensin oululaisten »vetäjä» monina vuosina. Kuulin vuosi, toista sitten Gerda Veneskoskelta, jota kävin Helsingissä praatauttamassa juuri Oulun muistoista, suvussa kiertäneen jutun Lundahlista. Ystävämme Gerda, syntyisin oululainen Braxen, tiesi kerran sanotun, että »Man kan nu vänta va som hällst av Arthur.» Näin olisivat tarinan mukaan tantit siunailleet, kun Arthur oli ilmoittanut aikovansa näyttelijäksi: Arhurilla nyt voi odottaa mitä hyvänsä...

Voimme yhtyä Kaltion kirjoittajaan, että oululaiset totisesti eivät olleet ainakaan ajastaan jäljessä. Suomenkielisen teatterin syntymävuotena pidetään Kiven Lean ensi-esitysvuotta 1869 ja Suomalainen Teatteri perustettiin 1872.

Viime talvena luin Rännärin Pohjan-Tähdestä n:o 17/1866 kuitenkin seuraavan moitteen: »Suomenkielistä näytelmä-huivitusta on kaupunkimme Suomenkielinen kansa jo kauwan toivonut, mutta kaikki on ollut turhaa.» Pohjan-Tähti vetoaa sivistyneistöön ja kertoo sitten, että nuoret talonpojat viikko sitten Yli-Temmeksellä »tilanhaltian' J. Mathlinin talossa olivat antaneet työläistensä nähdä »Riita-asian» ja vieläpä »oiwallisella menestyksellä». Lehti kehotti vakavasti pitkittämään tällaisia esityksiä kylän nuorison huvitusten sivistämiseksi. — Kunhan ei kuitenkin ollut Oulusta tuo Oksasen Riita-asia, jonka siis totesimme olleen »Westerlundin salongissa» 1862.

Niin että on sitä ollut sivistystä ennenkin.

Kuvamme, himmeä kyllä, esittää Seitsemää veljestä siinä Oulun Teatterissa, joka perustettiin 1918 ja paloi Maneesiin 1922. Esiintyjistä on tunnistettu Jaakko Jylhäkangas (Viitanen), Santtu Utrianen, Väinö Hellen, Otto Al-Antila ja — Kaija Nevalainen (nainen!) Eerona. Ja kuvan on lähettänyt, eikös' vain sovi, temmesläinen Väinö Toppinen, silloisen OT:n näyttelijä.

Valokuva: Atte Kalajoen kokoelmat, saatu Väinö Toppiselta